



SOTSIAALMINISTEERIUM

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee
Toompuiestee 10
10137, Tallinn Harju maakond

Meie 12.07.2024 nr 1.5-1.1/1780-1

Vastus pöördumisele seoses rehabilitatsiooniteenuste reformiga

Lugupeetud Maarja Krais-Leosk

Täname pöördumise eest, milles toote välja küsimused, mis teie arvates vajavad rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kavandamisel läbiarutamist, ning soovi olla enam kaasatud muudatuste kavandamise protsessis.

Muudatuste väljatöötamiskavatsusele (VTK) laekus tagasiside kolmekümneelt organisatsioonilt. Me ei ole pidanud eraldi kohtumisi kõigi osapooltega konkreetset VTK-le laekunud tagasiside koondvaate arutamiseks ning VTK koostööstuse järgselt ei ole see ka nõutud. VTK tagasiside asutuste kaupa on soovijatele avalikult kättesaadav EIS keskkonnas. VTK-le antud tagasisides joonistusi välja korduvad teemad, mis on meie poolt korraldatud kohtumistel jõudnud jooksvatesse aruteludesse. Seega dialoog huvigruppide tõstatatud küsimuste ja murekohtade osas jätkub. Kinnitame, et paljude teemadega, mh nendega, millele enda pöördumises tähelepanu pöörate, tegeleme edasi selle aasta teises pooles. Osa VTK tagasisides tõstatatud küsimusi on mitmete liitude ja organisatsioonide poolt välja toodud ka enne VTK koostööstusele saatmist. Sestap saime nende küsimustega arvestada peale VTK koostööstusele saatmist ning 2024. aasta tööplaanide koostamisel.

Edasine dialoog kaasatute, sh EPIKojaga, on jätkunud muuhulgas VTK tagasisidest välja koorunud peamiste arutelu vajavate teemapüstituste lõikes. Kuna VTK koostamise ajal ning ka koostööstusringi jooksul, ajavahemikus 2023. a detsember kuni 2024. a märts, tutvustasime ning arutasime VTK sisu erinevate esindusorganisatsioonidega ning koostööpartneritega, leidsid mitmed teemad, mida hiljem VTK koostööstusel kirjalikult tagasisidestati, arutamist ka tutvustuste ning kohtumiste käigus. EPIKoja liikmeskonnaga toimus VTK arutelu 16. jaanuaril 2024. Osa EPIKoja võrgustiku liikmesorganisatsioonide esindajaid on lisaks osalenud ka näiteks sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutajatena erinevatel kohtumistel.

Tulenevalt erinevatel kohtumistel, teieni võrgustiku kaudu jõudnud ning ka meedias loodud käsitletuste põhjal rehabilitatsiooniteenuste muudatuste kohta tõusetunud küsimustest, lõime [rehabilitatsiooniteenuste reformi veebilehe](#), kus on jooksvalt täiendatavad korduma kippuvad küsimused (KKK) ning ka vastuseid neile. Osale teie pöördumises välja toodud küsimustest on ka lehel vastatud. Kindlasti tuleb edaspidi vastuseid täiendada, lisades detailsust. Tervishoiusüsteemi rahastamise ning jätkusuutlikkuse küsimustega tegeletakse Sotsiaalministeeriumi tervisevaldkonnas, kuid konkreetset rehabilitatsioonisüsteemi muudatustest tingitud mõju vajab veel täpsemat hindamist. Oleme öelnud, et praegune rehabilitatsiooniteenuste eelarve peab käima kaasas sellega, kustkaudu inimestele

vajaduspõhiseid teenuseid osutatakse. Saame juuli lõpus ning augusti alguses üle vaadata, kas ja milliseid täiendusi KKK rubriigis saame teie pöördumises toodud küsimuste põhjal teha, ning mis vajavad täiendavaid ühiseid arutelusid ja analüüsimist.

Toome kevadtalvele tagasi vaadates välja mõned protsessid, kuhu EPIKoda või EPIKoja liikmeskonda oleme kaasanud. Teame, et olete valmis enam panustama, kaasa mõtlema ning soovite eelistatult teha seda laiemas ringis, kuhu on kaasatud ka teiste valdkondade esindajaid, katusorganisatsioone ning eksperte. Mainisite pöördumises rehabilitatsiooniteekondade kaardistamise töötubasid, kus osalesid mitmed teie võrgustikuliikmed. Oleme selle panuse eest tänulikud – eriti sihtrühma vajaduste kaardistamise ning praeguse teekonna kaardistamise töötubades osalenutele, kes muuhulgas said jagada ka rehabilitatsiooniteenuseid vajavate inimeste vaadet. Mõnede organisatsioonide esindajad, nt EPILL ja nägemispuudega laste vanemad, saatsid töötubade järgselt ka kirjaliku sisendi.

Lähtuvalt rehabilitatsioonireformi 2024. aasta kokkulepitud tegevuskavast, oli kevadtalvisel perioodil peamine fookus suunatud [„Lastele sotsiaal-, tervise- ja haridusvaldkonnas integreeritud vajaduspõhise toe pakkumise ning hindamise konsolideerimise kava”](#) (kinnitatud 29.04.2024) koostamisele. Perioodil veebruar – aprill kulus peamine ministeeriumi ressurss just selle kava koostamisele. Kava koostamise protsessis toimus mitmeid kohtumisi, kuhu EPIKoja esindaja oli samuti kaasatud. Lisaks tutvustasime eraldi kohtumisel kava tööversiooni EPIKojas aprilli alguses. Nimetatud tegevus ning seonduvad arutelud on olnud samuti osa rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kavandamisest, sealhulgas mõistmaks, millised on praegused valdkondade põhised ning ülesed võimalused laste sihtrühmale vajaduspõhiseid teenuseid integreeritult pakkuda, millised on käimasolevad arendused ning vajalikud tegevused selleks, et integreeritud vajaduspõhine tugi ja teenused tagatud oleksid. Kavas on mitmeid tegevusi, mis peavad looma selguse, milline on valdkondade sisene ning ka valdkondade ülene erinevate spetsialistide rollijaotus (nt kooliõdedele ning haridusasutuse tugispetsialistidele seatud ootused ning vastutus töös eri- ning tõhustatud toe sihtrühma kuuluvate või ka krooniliselt haigete lastega).

Sihtrühmade vajaduste kaardistamise töötoad on selle aasta kevadel olnud peamine formaat, kus lähtuvalt kaasatute soovist panustada, osalesid erinevate valdkondade, eriala- ja esindusorganisatsioonide, aga ka ametiasutuste esindajad. Soovime siin rõhutada ka seda, et vajadus sihtrühma põhiselt potentsiaalselt rehabilitatsiooniteenuseid vajavate inimeste vajadusi kaardistada, tuli muuhulgas VTK tagasisidest, milles toodi välja, et teenused võiksid nii sisult kui mahult (millele veelkord ka enda pöördumises tähelepanu juhite) olla edaspidi enam sihtrühma vajadustele vastavad, et sekkumiste kaardistamisel ning valikul võiks samuti lähtuda sihtrühmade vajadustest. Kuna küsimusi on olnud ka selle kohta, kui suur on praegu nende sisuline kattuvus ning teenuste dubleerimine, oli vajalik muudatuste kavandamise selles etapis veelkord inimeste tegelikud mured ja vajadused kaardistada ning hinnata, kas neile sobivaim vaste on mõne praeguse rehabilitatsioonispetsialisti osutatav teenus või näiteks kohaliku omavalitsuse osutatav teenus.

Sekkumiste kaardistamine

Üheks alategevuseks rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kavandamisel on sel aastal rehabilitatsioonisekkumiste kaardistamine. Sihtrühma vajaduste täpsustamiseks, sekkumiste põhise lähenemise võimaluste, eelduste ja riskide ning sekkumiste kaardistamiseks oleme konsulteerinud EPIKoja poolt soovitatud ekspertide Katrin Tsuimani ning Dagmar Narussoniga.

Arutelud puudespetsiifiliste esindusorganisatsioonidega

EPIK liikmeskonnast on eraldi andnud sisendi nägemispuudega inimeste sihtrühma esindajad. Nii sel kui eelmisel aastal on olnud pöördumisi Eesti Nägemispuudega Laste Vanemate Liidu kui ka Tallinna Heleni kooli poolt. Viimasel juhul oli tegemist ühispöördumisega, millel mitmeid allakirjutanuid. Lisaks pöördumistele on toimunud Sotsiaalministeeriumi algatusel koos Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametiga kohtumisi, et tõstatatud probleemidele lahendusi leida

– muuhulgas kaardistades, millised on kohaliku omavalitsuse praegune teadlikkus ja võimalused, vajadusel koos haridus- ja tervisevaldkonnaga, nägemispuudega laste ja vanemate vajadustele vastava toe pakkumiseks. Samuti on need aidanud välja selgitada, millist tuge vajavad praegused sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutajad, et teenust osutada laste sihtrühmale.

Mais 2024 toimud ümarlaudadel kohalike omavalitsuste esindajatega, mille peamine fookus oli lastele sotsiaal-, tervise- ning haridusvaldkonnas integreeritud vajaduspõhise toe pakkumise kava tutvustamine, arutasime tervisest tingitud püsiva toe vajadusega lastega töötamiseks vajalike eelteadmiste üle. Ühe sihtrühmana käsitleti nägemispuudega laste ning nende perede vajadusi. Neil aruteludel oli võimalik aluseks võtta aprillis toimunud mõlema silma pimedusega laste sihtrühma vajaduste ning teekonna kaardistust, arutelu ning sihtrühma esindajate poolt täiendavalt kirjalikult saadetud sisendid.

Puudega laste ea muutmine

Üheks VTK-s käsitletud teemaks ning muudatusettepanekuks oli puudega laste ea muutmine 16-lt 18-le eluaastale. Sel teemal on olnud mitmeid arutelusid ning praeguseks on ettepanek formuleeritud seaduseelnõuks, mis on käesolevalt kooskõlastusringil.

Innosprint

Märtsis ning aprillis võtsime ette Innosprindis osalemise, eesmärgiga ühe taastusabi vajava sihtrühma näitel kirjeldada ära terviklik taastusabi teekond praegustest regulatsioonidest lähtuvalt. Innosprindi protsessis oli soov koostöös EPIKoja, Eesti eri piirkondi esindavate perearstide, Tervisekassa ning Sotsiaalkindlustusameti esindajaga leida praeguste teenusteedkondade kitsaskohad ning töötada välja praktiline juhised vajadustele vastava toe saamiseks alaseljavalu korral. Selleks viidi läbi paarkümmend intervjuud patsientide, erialaspetsialistide, tervishoiuteenuse osutajate ning KOVide esindajatega. Kuigi valitud sihtrühm ning probleemistik oli suhteliselt kitsas, võimaldasid ühised arutelud selgitada välja mitmeid sõlmkohti, mis on olulised ka rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kavandamisel – nii inimeste hoiakute, teadmiste, andmevahetuse kui teenuste rahastusega seoses. Täpsemalt kaardistasime selles protsessis, millisel hetkel, miks ja kuidas on vajalik füsioterapeudi teenus, millised on praegused võimalused ning takistused teenuse saamiseks lähtuvalt inimese vajadustest ning koostöös nii tervise- kui sotsiaalvaldkonna (nt kohaliku omavalitsuse) spetsialistidega. Innosprindi tiimis oli esindatud ka EPIKoja esindaja. Innosprindi tulemusena on valminud [alaseljavalu juhised](#), mis kannab Tervisekassa logo ning mille trüki, jaotuse ning turunduse on koostöös Sotsiaalministeeriumiga võtnud vedada Tervisekassa.

Sotsiaalministeeriumi ja EPIKoja regulaarsed kohtumised

VTK kooskõlastuse järgsel perioodil on toimud kaks Sotsiaalministeeriumi ja EPIKoja regulaarset kohtumist – 28. märtsil ja 30. mail. Märtsi lõpu kohtumisel olid käsitletud teemade hulgas muuhulgas rehabilitatsiooniteenuste muudatused, rehabilitatsiooniteenuste muudatuste VTK tagasiside, seminarid „Rehabilitatsioon 2024“, rehabilitatsioonisüsteemi muudatustega seotud osalemine Innosprindil, rehabilitatsiooniteenuseid saavate sihtrühmade põhiste teekondade kaardistamise töötubade korraldamine ning lastele sotsiaal-, tervise- ja haridusvaldkonnas pakutava integreeritud toe ja hindamise konsolideerimise ettepanekute koostamine. Selle aasta esimese regulaarse kohtumise ajaks ei olnud ministeeriumi siseselt veel VTK tagasiside koos tervisevaldkonnaga läbi arutatud. Küll oli võimalik anda indikatsioon, milline oli üldine tagasiside VTK-le, milliseid teemasid VTK-s tõstatati ning millega on tarvis edasi töötada.

Aprillis toimus Õiguskantsleri Kantseleis puuetega inimeste nõukoja kohtumine. Kohtumise päevakavas olid ka nõukoja liikmete poolt kohtumiseks ette saadetud rehabilitatsioonisüsteemi muudatustega seotud küsimused. Kohtumise ajal jõudsime teemasid käsitleda põgusalt, kuid praeguseks oleme Õiguskantsleri Kantselei päringus toodud samadele küsimustele vastanud ka kirjalikult. Puuetega inimeste nõukoja poolt kirja pandud küsimused on heaks sisendiks, mis

on aidanud ka paremini mõista, milliseid küsimusi on sihtrühma esindajatel, sh erinevate puuete spetsiifiliselt, rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kohta tekkinud.

Rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste seos Sotsiaalministeeriumi teiste prioriteetsete projektidega

Rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kavandamisel on olulised seosed mitmete teiste Sotsiaalministeeriumi prioriteetse projektidega, sh tervisevaldkonna projektidega. Oluline ressurss kulub jooksvalt tervikliku pildi ning inimeste vajadustest lähtuvate lahenduste loomiseks peamiste sõlmküsimuste ning ka lahenduskohtade kaardistamisele. Selge puutumus on projektidega: erihooletamine, tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkuse tagamine, elukaareülene vaimse tervise tugi, palliatiivne ravi, geriaatria ja patsienditestament, sotsiaalse tervisevaldkonna teenuste loomimine. Seos nende projektidega loob konteksti, millest lähtuvalt on võimalik täpsemaid rehabilitatsioonisüsteemi lahendusi piiritleda ning valikuid teha.

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse korraldusega seotud muudatusettepanekud

Toote pöördumises välja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse (SRT) praeguse korralduse kitsaskohad, mida potentsiaalselt saaks lahendada enne uue rehabilitatsioonisüsteemi loomist. Täname nende ettepanekute ning võimalike lahendussuundade välja toomise eest. Nõustume, et kõigi ettepanekute ning lahendustega ei pea jääma ootama reformi kulgu. Tööplaanis on SRT-ga seotud määruse muudatused aasta lõpu tähtajaga ja see protsess on esimene võimalus, mille raames saame täpsemalt teie ettepanekud üle vaadata. Kuna ministeeriumi hooletamise osakonnas toimuvad hetkel mitmed personalimuudatused, mh asub peagi ametisse uus osakonna juhataja, saame täpsemalt vastata pärast uue juhi ametisse asumist.

Sügisel, kui alustame määruse muudatuste kavandamisega, saame teie tehtud muudatusettepanekud läbi arutada. Millistega neist täpselt on võimalik määruse muudatuste raames arvestada, selgub arutelu käigus.

Teraapiafondi muudatused ning tervisevaldkonnas teenuste kättesaadavus uutel alustel

Toome lisaks välja, et mitmed praegused sotsiaalse ja ka tööalase rehabilitatsiooni teenuse osutajad, kes on Sotsiaalkindlustusameti ning Töötukassa lepingupartnerid, on juuni lõpu seisuga ka Tervisekassa lepingupartnerid füsioterapeudi, logopeedi ning kliinilise psühholoogi teenuse osutamiseks. 2024.a juuni alguse seisuga ca 110 [teenuseosutajast](#) (teenuse osutamise kohast) on ca 50 sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutajaga seotud teenuse osutamise kohad ning ca 40 tööalase rehabilitatsiooni teenuse osutamise seotud teenuse osutamise kohad.

Lisaks on meile teadaolevalt teenuseosutajaid, kes on saanud Terviseametilt loa iseseisvalt nimetatud teenuste osutamiseks, kuid ei ole veel Tervisekassa lepingupartnereid. Kui palju Tervisekassa lepingupartnereid lähikuudel lisandub, näeme peatselt. Teraapiafondiga seotud muudatused on hetkel toimumas, tegemist on üleminekufaasiga ning kindlasti on oluline, et tervishoiuteenuse osutajad suunaksid inimesi nõudluse korral lisandunud teenuseosutajate poole.

Edasine kaasamine

Kokkuvõttes mõistame soovi olla kaasatud rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kujundamise aruteludesse. Arvestades EPIKoja võrgustikku, on selle liikmeskonna kaasatus väga vajalik ning täname kõiki seni osalenud spetsialiste, kogemuste jagajaid ning esindusorganisatsioone. Palume enda poolt järjepidevalt ning jooksvalt anda kas otse või keskselt läbi EPIKoja märku kõigist tekkinud küsimustest – nii nagu rehabilitatsiooniteenuste muudatuste reformi veebilehele korduma kippuvate küsimuste kaardistamisel kokku leppisime. Samuti jätkame Sotsiaalministeeriumi ning EPIKoja regulaarsete kohtumistega.

Oleme kavandamas kohtumist erinevate rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste kujundamisse panustavate organisatsioonide ning liitudega augusti lõpus või septembri alguses. Hiljemalt augustis saadame selle kohta info. Seni ootame tagasisidet sekkumiste kaardistamisele. Samuti on jätkuvalt võimalik anda tagasisidet töötubade põhjal koostatud kokkuvõtlikule rehabilitatsioonisüsteemi kontseptsiooni ülevaatele, mille oleme varem kirjalikult edastanud.

Lisaks on 26.09.2024 kavas korraldada kolmas seminar sarjast „Rehabilitatsioon 2024“, mille päevakava tööversioonile samuti teie tagasisidet ootame. Antud seminarid on üks võimalus, kus jagada praktikaid, kujundada uusi teadmisi ning hoiakuid, mis muuhulgas aitavad täpsustada rehabilitatsioonisüsteemi muudatuste lahendussuundi ning abistavad selle õnnestumiseks vajalike eelduste täitmisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Hanna Vseviov
asekantsler

Brit Tammiste
Brit.Tammiste@sm.ee

Kadri Mets
Kadri.Mets@sm.ee